

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Елица Георгиева Вълчева-Куманова
преподавател в Юридически факултет на
Русенски Университет „Ангел Кънчев“

Съгласно Заповед № 1333/30.04.2025 г. на Ректора на УНСС съм определена за член на научно жури на основание чл. 9 от ЗРАСРБ, чл. 30, ал. 3 от ППЗРАСРБ, чл.3, ал.3 от Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в УНСС, решение на Катедрения съвет на катедра „Публичноправни науки“ (Протокол № 6/26.03.2025г.) и решение на ФС на Юридически факултет (Протокол №3/29.04.2025.г.) във връзка с провеждането на публична защита на докторска дисертация на тема „Философска и теоретична същност на принципа за равенство и недискриминация“ за присъждане на ОНС „доктор“ на Майлинда Велчани Махмутай по научната специалност „Теория на държавата и правото. Политически и правни учения“, професионално направление 3.6. „Право“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки.

Данни за докторанта

Докторантът Майлинда Велчани Махмутай е завършила специалност Право в Университета на Тирана, Албания през 2011 г. През 2024 г. получава квалификация за обучител в областта на решаването на спорове. През същата година е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка докторант в Катедра Публичноправни науки на Юридическия Факултет на УНСС. Работи като преподавател в Университет "Александър Моисиу", Дуръс. Участва в различни международни проекти и е член на организационни комитети на международни конференции.

Актуалност и значимост на проблематиката на дисертационния труд

Дисертационният труд на тема “Философска и теоретична същност на принципа за равенство и недискриминация” е опит за самостоятелно изследване и обосноваване на същността на принципа за равенството и недискриминация като основен конституционен принцип в демократичните държави. Неговата нарастваща роля при създаване на

позитивното право и при решаване на конфликти в правната система изисква изясняване на неговата философска и теоретична същност. Разгледаните в труда проблеми са актуални, методологично структурирани и аналитично обосновани. Разгърнатата структурна форма на дисертационния труд обхваща в достатъчна пълнота и логична последователност поставения за изследване научен проблем.

Предмет на дисертационното изследване е генезисът и същността на правния принцип на равенството и недискриминацията като философско-правна и общотеоретична концепция, която ръководи държавните органи при законотворчеството.

Използваните подходи и методи, приложени в дисертационното изследване съответстват на предмета на изследването. Изходната философска позиция на докторантката правилно се основава на търсенето на смисъла на правото чрез прилагане на множество на подходи. Правото се разглежда като система, в която ценностите са заимствани от други нормативни системи, чрез които правото се легитимира. Смесовият подход подчертава активната роля на човешкото съзнание. Феноменологичният подход към същността на правото позволява принципа на равенство и недискриминация да се обясни като историко-еволюционен смисъл на цялото, вложен в потока на феномените, в потока на структурата от смисли на битието. Така формалното равенство като основа на закона е уточнено и допълнено с изискването за еднакво третиране (недискриминация). За изясняване на въпроса за смисъла и същността на правото, от където е изведен и принципът на равенство и недискриминация, е използван и историко-еволюционен, социокултурен подход. Чрез него идеите за равенството са разгледани аналитично-обяснително, а не само хронологично. Определящ за изследването е познавателният (епистемологичен) подход към правото, посредством който то е анализирано като динамично явление и факт на човешкото съзнание.

В изследването са използвани логическите методи на индукцията (анализ), дедукцията (синтез, научна систематизация и обобщение на фактите, свързани с разглежданите явления) и традуктивните методи – сравнителноправен и исторически. Изброените логически, исторически и сравнителни методи на изследването имат за цел не само да проучат историческото развитие на принципа, но и да изведат еволюцията на идеите.

Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 212 страници. Докторантката демонстрира задълбочено познаване на проблема още с предложената структура на дисертационния труд и неговата логика. Очевидно е, че такъв поглед върху изследвания проблем може да представи само млад изследовател с отлична теоретична подготовка, високо равнище на информираност по темата и придобит практически опит. Показателен за много доброто познаване на изследвания проблем е обстоятелството, че докторантката е използвала библиография, съдържаща 128 заглавия на научни публикации (22 от които на български език). Използваната литература е коректно цитирана, като са направени са общо 305 бележки под линия.

В структурно отношение изследването включва въведение, три глави и заключение. Всяка глава е структурирана в части (параграфи) с отделни тематично изведени заглавия и подзаглавия. Общата преценка на обема, структурата и използваната библиография е положителна и съответства на нормативните изисквания относно получаването на образователна и научна степен „доктор“.

Въведението на дисертацията обхваща четири собствени части – актуалност и значимост на изследването; предмет, цел и задачи; методология; обем и структура на изследването. Актуалността и практическото приложение на изследването съдържа разяснения относно предмета, целта и методологията на изследването. Равенството и недискриминацията са основни ценностни, легитимиращи понятия, с всеобщо признание, които имат своя генезис във философията на правото и продължават да се развиват.

В Първа глава *„Равенството като предмет на разглеждане от философията на правото“* фокусът е поставен върху разглеждане на равенството като традиционно понятие на философията на правото, чрез което се обосновава същността на правото като цялостно социално явление. Анализирани са разбиранията за равенството от древността до наши дни, дали основополагащ израз на понятието и връзката му с правото.

Въз основа на достиженията на философско-историческия анализ на философията на правото като наука за легитимността на правото, равенството е разгледано адекватно в контекста на концепцията за поколенията права на човека. Анализът проследява връзката между

равенството, разбирано като формално равенство пред закона и недискриминацията (еднакво третиране) като фундаментален принцип за съвременната правна система. Утвърден е изводът, че принципът за равенството се допълва, конкретизира и изяснява с изискването за недискриминация (равно третиране) в модерните общества.

Втора глава на дисертационния труд, озаглавена *„Принципът на равенство и недискриминация като понятие на общата теория на правото“* анализира на общотеоретично ниво целите и ценностите на правото, същността на принципите на правото и на основните права. Ценностите като правноаксиологическо понятие представляват отражение или мисловна конструкция, която насочва правното поведение, без да се отъждествяват с правните принципи.

Извършен е теоретичен анализ на отношението правен принцип – основно право. Принципите на правото са разгледани като теоретичен фундамент, който ръководи смислово създаването и обосноваването на правните норми в широкия смисъл на понятието. Равенството и недискриминацията са изведени като основни права в поколенията на правата на човека. Утвърдено е становището, че правната концепция за равенството и недискриминация представлява основата на цялата правна система и изисква активни законодателни мерки от страна на публичните държавни органи за неговото осъществяване. Уточнено е, че правото на равенство и недискриминация като основно право не се покрива, а донякъде съвпада с принципа на равенство и недискриминация. Направен е изводът, че основните права и правните принципи не съвпадат, а частично се припокриват, като са приведени аргументи в полза на това твърдение, извлечени от съдържанието на актовете на ЕС и на международното право.

Трета глава *„Принципът на равенство и недискриминация в конституциите на България и Албания и в международното право“* анализира отношението към равенството и недискриминацията в рамките на международното законодателство. Направен е извода че наличието на всеобхватна правна рамка, приведена в съответствие с международните споразумения, не гарантира непременно равното упражняване на правата, ако разбирането и прилагането на закона са непоследователни. Това подчертава значението на съдебната практика, която служат като ефективен инструмент за повишаване на качеството на правосъдието чрез последователно прилагане на законодателството.

В заключението на дисертационния труд е направено обобщение на разгледаните теми, от които е направен извод за научните приноси и предложенията *de lege ferenda*.

При написването на дисертационния труд авторът Майлинда Махмутай използва приемлив за научно изследване стил и език на изложение. Обемът и инструментариумът на изследвания проблем са напълно достатъчни и обективно обосновани. Използваните научни разработки на други автори са представени с нужното позоваване. Докторантът разкрива способността си да провежда научно изследване, да обобщава получените резултати, да идентифицира проблеми, да търси верни и възможни решения.

Преценка на формата и съдържанието на автореферата на дисертационния труд

Представеният автореферат отговаря на всички формални изисквания и отразява в достатъчна степен логиката и всеобхватността на изследвания проблем.

Преценка на формата и съдържанието на научните публикации

Докторантката има публикувани четири доклади, публикувани в сборници на международни научни конференции. В тях се разработени различни проблеми по тематиката на дисертацията.

Основни научни и научно-приложими приноси на дисертацията:

Основните научни и научно-приложими приноси на дисертацията могат да се изведат както следва:

1. За пръв път в албанската правна доктрина цялостно и на монографично ниво са разгледани и изяснени въпросите, свързани с генезиса и същността на правния принцип на равенство и недискриминация.

2. Обстойно са изследвани темите, отнасящи се до същността на принципа на равенството като историко-еволюционно понятие, имащо своя генезис и развитие във философията на правото. Разгледани са водещи тези на съвременни изследователи на равенството, като Джон Ролс и Роналд Дуоркин. Уточнено е че поради широкото понятие за равенството, изведено като формално равенство, то е конкретизирано с изискването за еднакво третиране (недискриминация), което го развива и допълва.

3. Разграничени са понятията принципи на правото, ценности на правото, основни права. Специално внимание е обърнато на правния принцип на равенство и недискриминация като смислова ръководна основа при създаване на правните норми в националната правна система.

4. Анализирано и изведено е разграничение между правен принцип и основно право. Направен е извод, че принципът на равенство и недискриминация надхвърля основните права, защото има различни адресат и природа. Аргументиран е изводът, че фундаменталната роля на правния принцип на равенство и недискриминация е да ръководи законодателя при създаване на правните норми, защото носи правен смисъл. Неговата приоритетна задача е даване на ценностна посока към желаната цел в регулирането на обществените отношения. В това се състои смисловото му значение - да бъде коректив за нормирането, което, следователно, не е произволно, за да гарантира и основните права.

5. Направен е изводът, че основното право на равенство и на недискриминация сочи и защитава благата, обърнато е към субектите. Принципът на равенство, допълнен и конкретизиран с изискването за недискриминация е насочен към органите на публичната власт като им вменява задължение да имат проактивна законодателна дейност по имплементиране и гарантиране на същността на принципа в позитивното право.

6. Изведената аргументация е фиксирала правния принцип на равенство и недискриминация като задължителен елемент на концепцията за принципа за правовата държава (върховенство на правото).

7. Направен е анализ на принципа на равенство и недискриминация в конституциите на Република България и Република Албания. Анализирани са относими актове на ЕС и на международното право, в които принципът е инкорпориран и които доказват ръководната му смислова роля в процеса на създаване на позитивното право.

Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да се отправят определени критични бележки, които са свързани с използването на научнопопулярни изрази и определения редом с утвърдените научни понятия, както и с включване формулировки и обяснения от учебници по теория на правото. Те обаче не омаловажават научните приноси и научната стойност на формираните изводи относно същността на принципа за равенство и недискриминация.

Заключение

На основание изложеното в настоящата рецензия за представения дисертационен труд считам, че са изпълнени изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в УНСС относно получаването на образователна и научна степен „доктор”.

Като член на научното жури формирам ПОЛОЖИТЕЛНА оценка за дисертационния труд на тема „Философска и теоретична същност на принципа за равенство и недискриминация”, като предлагам на научното жури да присъди на Майлинда Велчани Махмутай образователна и научна степен „доктор” по научната специалност „Теория на държавата и правото. Политически и правни учения“, професионално направление 3.6. „Право”, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки.

02.05.2025 г.

Подпис:

(доц. д-р Елица Куманова)

REVIEW

Assoc. Prof. Elitsa Georgieva Valcheva-Kumanova

Faculty of Law

Ruse University "Angel Kanchev"

According to Order No 1333/30.04.2025 of the Rector of the UNWE, I have been appointed as a member of the scientific jury on the grounds of Art. 9 of the on the Act of Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, Art. 30, para. 3 of the Regulations for Application of the Act of Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, Art. 3, para. 3 of the Regulations on the Organization and Conduct of Competitions for the Acquisition of Scientific Degrees and for Holding Academic Positions at the UNWE, decision of the Department Council of the Department of "Public Law Sciences" (Protocol No 6/26.03.2025 d.) and decision of the Council of the Faculty of Law (Protocol No 3/29.04.2025 d.) due to the performance of a public pleading of a doctoral dissertation on the topic "Philosophical and Theoretical Essence of the Principle of Equality and Non-discrimination" for the awarding with the educational and scientific degree "doctor in law" to Maylinda Velchani Mahmutaj in the scientific specialty "Theory of State and Law. Political and Legal Studies", professional direction 3.6. "Law", field of higher education 3. Social, economic and legal sciences.

Information about the PhD student

Majlinda Velcani Mahmutaj graduated the University of Tirana, Albania in 2011 with a degree in Law. In 2024 she received a qualification as a trainer in the field of dispute resolution. In the same year, she was enrolled as a PhD student in at the Department of Public Law Sciences of the Faculty of Law of the UNWE. She works as a lecturer at the University of "Alexander Moisiu", Durrës. She participates in various international projects and is a member of the organizing committees of international conferences.

Relevance and significance of the issues of the dissertation

The dissertation titled "Philosophical and Theoretical Essence of the Principle of Equality and Non-discrimination" is an observation of an

independently study and substantiate of the the essence of the principle of equality and non-discrimination as a fundamental constitutional principle in democratic states. Its growing role in establishing positive law and resolving conflicts in the legal system requires clarification of its philosophical and theoretical essence. The problems examined in the work are topical, methodologically structured and analytically justified. The developed structural form of the dissertation fulfils the scientific problem set for research in sufficient completeness and logical consistency.

The subject of the dissertation research is the genesis and essence of the legal principle of equality and non-discrimination as a philosophical-legal and general theoretical concept that guides government agencies in the process of promulgation of legal acts.

The approaches and methods applied in the dissertation research correspond to the subject of the research. The initial philosophical position of the PhD student is correctly based on the search for the meaning of law through the application of a multitude of approaches. Law is considered as a system in which values are borrowed from other normative systems through which law is legitimized. The semantic approach emphasizes the active role of human consciousness. The phenomenological approach to the essence of law allows the principle of equality and non-discrimination to be explained as a historical-evolutionary meaning of the whole, embedded in the flow of phenomena, in the flow of the structure of meanings of existence. Thus, formal equality as the basis of the law is specified and supplemented with the requirement for equal treatment (non-discrimination). The historical-evolutionary, socio-cultural approach is also used in aspect to clarify the question of the meaning and essence of law, from which the principle of equality and non-discrimination is derived. Through it, the ideas of equality are examined analytically and explanatorily, not only chronologically. The cognitive (epistemological) approach to law is decisive for the study, through which law is analyzed as a dynamic phenomenon and fact of human consciousness.

The dissertation research is enclosed with the logical methods of induction (analysis), deduction (synthesis, scientific systematization and generalization of the facts related to the phenomena under consideration) and translational methods - comparative law and historical. The listed logical, historical and comparative methods of the study aim not only to study the historical development of the principle, but also to deduce the evolution of ideas.

Assessment of the form and content of the dissertation

The dissertation consists of 212 pages. The PhD student demonstrates in-depth knowledge of the problem, even with the proposed structure of the dissertation and its logic. It is obvious that such a view of the research problem can only be presented by a young researcher with excellent theoretical training, a high level of awareness of the topic and acquired practical experience. Indicative of the very good knowledge of the research problem is the fact that the doctoral student used a bibliography containing 128 titles of scientific publications (22 of which in Bulgarian). The literature used is correctly cited, by a total of 305 footnotes.

In terms of structure, the study includes an introduction, three chapters and a conclusion. Each chapter is structured in parts (paragraphs) with separate thematically derived titles and subtitles. The overall assessment of the volume, structure and bibliography used is positive and corresponds to the regulatory requirements for obtaining the educational and scientific degree "doctor in law".

The introduction of the dissertation covers four parts – relevance and significance of the study; subject, purpose and objectives; methodology; scope and structure of the study. The relevance and practical application of the study contains explanations regarding the subject, purpose and methodology of the study. Equality and non-discrimination are fundamental value, legitimizing concepts, with universal recognition, which have their genesis in the philosophy of law and continue to develop.

In the First Chapter "Equality as a Subject of Consideration by the Philosophy of Law", the focus is placed on examining equality as a traditional concept of the philosophy of law, through which the essence of law as a comprehensive social phenomenon is substantiated. Understandings of equality from antiquity to the present day have been analyzed, whether a fundamental expression of the concept and its relationship with law have been established.

Based on the achievements of the philosophical-historical analysis of the philosophy of law as a science of the legitimacy of law, equality is adequately examined in the context of the concept of the generations of human rights. The analysis traces the relationship between equality, understood as formal equality and non-discrimination (equal treatment) as a fundamental principle for the modern legal system. The conclusion is affirmed that the principle of equality is supplemented, specified and clarified by the requirement of non-discrimination (equal treatment) in modern societies.

The second chapter of the dissertation, entitled "The Principle of Equality and Non-Discrimination as a Concept of the General Theory of Law", analyzes at a general theoretical level the goals and values of law, the essence of the principles of law and fundamental rights. Values as a legal axiological concept represent a reflection or a mental construct that guides legal behavior, without being identified with legal principles.

A theoretical analysis of the relationship legal principle - fundamental right has been accomplished. The principles of law are considered as a theoretical foundation that guides the semantic creation and justification of legal norms in the broad sense of the concept. Equality and non-discrimination are derived as fundamental rights in the generations of human rights. The opinion is established that the legal concept of equality and non-discrimination constitutes the basis of the entire legal system and requires active legislative measures by public state bodies for its implementation. It is clarified that the right to equality and non-discrimination as a fundamental right does not overlap, but somewhat coincides with the principle of equality and non-discrimination. The conclusion is made that fundamental rights and legal principles do not coincide, but partially overlap, and arguments are presented in favor of this statement, drawn from the content of EU acts and international law.

Chapter Three "The Principle of Equality and Non-Discrimination in the Constitutions of Bulgaria and Albania and in International Law" analyzes the attitude towards equality and non-discrimination within the framework of international law. It is concluded that the presence of a comprehensive legal framework, brought into line with international agreements, does not necessarily guarantee the equal exercise of rights if the understanding and application of the law are inconsistent. This emphasizes the importance of case law, which serves as an effective tool for improving the quality of justice through consistent application of legislation.

The conclusion of the dissertation consists of summary of the considered topics, logical conclusions about the scientific contributions and proposals *de lege ferenda*.

In originating the dissertation, the author Majlinda Mahmutaj uses an acceptable style and language of presentation for scientific research. The volume and tools of the research problem are fully sufficient and objectively justified. The scientific works of other authors used are presented with the necessary references. The PhD student reveals her ability to conduct scientific research, to summarize

the obtained results, to identify problems and to search correct and possible solutions.

Assessment of the form and content of the dissertation abstract

The submitted abstract meets all formal requirements and sufficiently reflects the logic and comprehensiveness of the research problem.

Assessment of the form and content of scientific publications

The PhD student has published four reports, published in proceedings of international scientific conferences. The content of the reports presents various problems on the topic of the dissertation.

Main scientific and scientifically applicable contributions of the dissertation:

The main scientific and scientifically applicable contributions of the dissertation can be summarized as follows:

1. For the first time in the Albanian legal doctrine, the issues related to the genesis and essence of the legal principle of equality and non-discrimination have been comprehensively and at a monographic level examined and clarified.

2. The topics related to the essence of the principle of equality as a historical-evolutionary concept, having its genesis and development in the philosophy of law, have been thoroughly studied. Leading theses of contemporary researchers of equality, such as John Rawls and Ronald Dworkin, have been examined. It has been specified that due to the broad concept of equality, derived as formal equality, it is specified with the requirement for equal treatment (non-discrimination), which develops and complements it.

3. The concepts of principles of law, values of law, fundamental rights have been distinguished. Special attention is paid to the legal principle of equality and non-discrimination as a meaningful guiding basis for creating legal norms in the national legal system.

4. A distinction is analyzed and drawn between a legal principle and a fundamental right. It is concluded that the principle of equality and non-discrimination goes beyond fundamental rights, because it has a different addressee and nature. The conclusion is argued that the fundamental role of the legal principle of equality and non-discrimination is to guide the legislator in creating legal norms, because it carries a legal meaning. Its priority task is to give a value direction to the desired goal in the regulation of public relations. This is its

meaningful meaning - to be a corrective for norming, which, therefore, is not arbitrary, in order to guarantee fundamental rights.

5. It is concluded that the fundamental right of equality and non-discrimination points to and protects goods, it is addressed to the subjects. The principle of equality, supplemented and specified by the requirement of non-discrimination, is directed at public authorities, imposing on them an obligation to have proactive legislative activity to implement and guarantee the essence of the principle in positive law.

6. The argumentation presented has fixed the legal principle of equality and non-discrimination as a mandatory element of the concept of the principle of the rule of law (rule of law).

7. An analysis of the principle of equality and non-discrimination in the constitutions of the Republic of Bulgaria and the Republic of Albania has been made. Relevant acts of the EU and international law, in which the principle is incorporated and which prove its leading meaningful role in the process of creating positive law, have been analyzed.

Critical remarks and recommendations

As a reviewer I may propose certain critical remarks to the dissertation, which are related to the use of popular scientific expressions and definitions alongside established scientific concepts, as well as the inclusion of formulations and explanations from textbooks on legal theory. However, they do not belittle the scientific contributions and the scientific value of the conclusions formed regarding the essence of the principle of equality and non-discrimination.

Overall Conclusion

Motivated by the above-mentioned in this review for the presented dissertation, I believe that the requirements of the the Act of Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for Application of the Act of Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the Regulations on the Organization and Conduct of Competitions for the Acquisition of Scientific Degrees and for Holding Academic Positions at the UNWE regarding the award of the educational and scientific degree "Doctor IN LAW" have been accomplished.

As a member of the scientific jury, I have formed a POSITIVE assessment for the dissertation on the topic "Philosophical and Theoretical Essence of the Principle of Equality and Non-Discrimination". I propose to the scientific jury to

award Maylinda Velchani Mahmutaj the educational and scientific degree "Doctor IN LAW" in the scientific specialty "Theory of State and Law. Political and Legal Studies", professional direction 3.6. "Law", field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences.

02.05.2025

Signature:

(Assoc. Prof. Elitsa Valcheva-Kumanova)